

-
- - Vak(ken) afronden op
 - een hoger niveau

Een praktische handreiking voor het vmbo

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo

Vak(ken) afronden op een hoger niveau

Een praktische handreiking voor het vmbo

December 2015

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2015 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Auteurs: Chantal Blockhuis, Liesbeth Pennewaard

Redactie: Marjolein Haandrikman

Informatie

SLO

Afdeling: vmbo

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 663

Internet: www.slo.nl

E-mail: vmbo@slo.nl

AN: 5.7336.673

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Drie scenario's	7
2.1	Scenario 1 In leerjaar 4 eindexamen op een hoger niveau	7
2.2	Scenario 2 Eindexamen eind leerjaar 3, staatsexamen eind leerjaar 4	7
2.3	Scenario 3 Centraal examen eind leerjaar 3, (inter)nationaal certificaat leerjaar 4	7
3.	Aandachtspunten bij het uitwerken van de drie scenario's	9
3.1	Determinatie	9
3.2	Wel of geen terugvalgarantie	9
3.3	Het PTA	10
3.4	Tijd en planning	10
3.5	Begeleiding van de leerling	11
4.	De wet: wat moet en wat kan	13
	Referenties	15
	Bijlage 1: Gespreksformulier determinatie vak afronden op een hoger niveau	17
	Bijlage 2: Voorbeeldmatig PTA vmbo-tl Engels	19
	Bijlage 3: Tijdpad/procedure drie scenario's	21
	Bijlage 4: Voorbeeldmatig ingevuld rooster tl-leerling leerjaar 4	23
	Bijlage 5: Voorbeeldmatig ingevuld onderwijsbegeleidingsmodel	25

1. Inleiding

Aanleiding

Hoe kunnen de talenten van leerlingen optimaal benut worden? Deze vraag duikt regelmatig op voor alle onderwijstypen en op alle niveaus.

In 2010 heeft de Onderwijsraad aanbevolen meer maatwerk en flexibiliteit binnen het huidige onderwijsstelsel te bieden door het verder vergroten van mogelijkheden voor doorstroom en het stapelen van opleidingen.

In 2014 heeft de VO-raad een sectorakkoord met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap afgesloten (VO 2014-2017 'Klaar voor de toekomst'). Hierin zijn naast afspraken over investeringen in het vo in de komende jaren ook ambities vastgelegd. De eerste ambitie uit dit akkoord luidt als volgt:

"Ambitie 1: De leerling centraal

In ons onderwijs staan de individuele talenten van leerlingen centraal. De structuur volgt de leerling, niet andersom. Leerlingen worden in het onderwijs uitgedaagd, in alle schoolsoorten, op alle niveaus. Dat betekent dat we maatwerk leveren, bijvoorbeeld door te differentiëren in niveau en tempo."

Daarnaast zijn in het *Plan van aanpak toptalenten 2014-2018* (Ministerie van OCW (2014)) ruim twintig maatregelen opgenomen om toptalenten in het basis –en voortgezet onderwijs te stimuleren.

Plannen en ambities hebben geleid tot een wetswijziging. Vanaf 1 augustus 2015 is de wet modernisering onderwijstijd van kracht voor het voortgezet onderwijs. Dit houdt in dat de urennorm per leerjaar en per leerling is vervangen door een urennorm per opleiding. Leerlingen kunnen de uren nu over alle leerjaren te verspreiden. Scholen kunnen zelf kiezen hoe zij hun onderwijsprogramma inrichten.

Kortom, de ambitie om leerlingen uit te dagen en hun talenten te ontwikkelen is er, alsmede de wettelijke ruimte om dit te realiseren. Laten zien dat ook binnen het vmbo meer gepresteerd kan worden, is zowel voor de leerling als de school positief en draagt bij aan het zelfvertrouwen van een leerling. Het biedt een oplossing voor leerlingen met een specifieke interesse en ook ouders vinden het prettig dat scholen dergelijke mogelijkheden bieden. Ten slotte kan het leerlingen die hun keuze voor vervolgonderwijs al duidelijk hebben, motiveren (Brekelmans, J., Dekker, B. & Wel, van der, J. (2012)). Met vakken op een hoger niveau kan het namelijk mogelijk worden om op een hoger mbo-niveau in te stromen of de kansen op toelating tot een niveau 4-opleiding groter te maken.

Deze publicatie is een beknopte en praktische handreiking. Ze is bedoeld voor vaksectiecoördinatoren en (vak)leerkrachten en brengt voor schoolleiders de mogelijkheden in kaart die een vmbo-school heeft om leerlingen vakken op een hoger niveau aan te bieden en af te laten ronden. Dit gebeurt nu ook al wel, maar de wettelijke ruimte kan nog beter benut worden (Brekelmans et al., 2012).

Hoofdstuk 2 beschrijft drie mogelijke scenario's. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste implicaties voor het leerplan uitgewerkt. Tot slot vindt u in hoofdstuk 4 nadere informatie over wet- en regelgeving.

2. Drie scenario's

Als een school ervoor kiest om het beste uit de leerling te halen met een programma dat zich richt op het afronden van een vak (of meerdere vakken) op een hoger niveau, zijn er binnen de huidige wet- en regelgeving drie mogelijke scenario's.

2.1 Scenario 1

In leerjaar 4 eindexamen op een hoger niveau

In dit scenario volgt een leerling vanaf leerjaar drie het programma van een vak (of meerdere vakken) van een niveau hoger. Dat kan bijvoorbeeld een bbl-leerling zijn die voor een beroepsgericht vak het kbl-programma volgt of een tl-leerling die voor wiskunde het havo-programma volgt. Het uitgangspunt is dat de leerling een vak afrondt op een niveau hoger. Bij een vak met zowel een schoolexamen als een centraal examen impliceert dit dat het centraal examen voor dat vak ook wordt afgelegd op het hogere niveau. Leerlingen mogen namelijk wettelijk gezien centraal examen doen op één niveau en niet op beide niveaus.

2.2 Scenario 2

Eindexamen eind leerjaar 3, staatsexamen eind leerjaar 4

De leerstof van een vak (of meerdere vakken) wordt in drie in plaats van vier jaar verwerkt. De leerling doet eind jaar drie voor dat vak het centraal examen van de leerweg waar hij inzigt. In het vierde jaar volgt de leerling een gecomprimeerd programma van een niveau hoger. Omdat leerlingen maar op één niveau centraal examen mogen doen, doen ze in leerjaar vier een staatsexamen. Ze schrijven zich hiervoor zelf in. In dit geval heeft de leerling al een diploma voor de eigen leerweg en vult hij dat aan met een certificaat voor het vak op een hoger niveau.

2.3 Scenario 3

Centraal examen eind leerjaar 3, (inter)nationaal certificaat leerjaar 4

Dit scenario is van toepassing op de moderne vreemde talen of een vak waar een certificaat voor gehaald kan worden, bijvoorbeeld techniek of ICT. De leerling volgt het ingekorte onderwijsprogramma van een vak (of meerdere vakken) van de leerweg waar hij inzigt en sluit dit af met een centraal examen. In het vierde jaar volgt de leerling een programma dat hem de mogelijkheid biedt een hoger niveau af te ronden bij een instituut of instelling met (inter)nationaal erkende certificaten. De leerling verlaat zijn leerweg op deze manier met een certificaat naast het diploma.

De geschetste scenario's hebben uiteraard consequenties voor de inhoud en organisatie van het onderwijsprogramma. Daarbij is het zinvol om in overleg met de verschillende vervolgopleidingen helder te krijgen waar de meerwaarde ligt van het afronden van een of meer vakken op een hoger niveau. Het zou prettig zijn als een en ander zou kunnen leiden tot een convenant waarin ambitie, inhoud, organisatie en evaluatiemomenten worden vastgelegd. Helderheid over welke toerusting van een leerling door een vervolgopleiding wordt gewaardeerd, kan als stimulans voor leerlingen en ouders werken. Daarnaast biedt helderheid de docenten inzicht in hoe zij inhoud, niveau en didactiek van het betreffende vak of de betreffende vakken zo goed mogelijk kunnen afstemmen op die vervolgopleiding.

In hoofdstuk 3 van dit document worden bovenstaande scenario's verder uitgewerkt aan de hand van de aspecten die van belang zijn bij het opzetten en uitvoeren van leerroutes.

3. Aandachtspunten bij het uitwerken van de drie scenario's

In dit hoofdstuk komen een aantal aspecten aan de orde die van belang zijn als een school leerlingen de mogelijkheid wil bieden vakken op een hoger niveau te doen. Deze aspecten kunnen daarmee ook fungeren als checklist.

Bij elk aspect worden een of meerdere voorbeelden genoemd hoe invulling gegeven kan worden aan verschillende factoren die een rol spelen als leerlingen een of meer vakken op een hoger niveau af willen ronden.

Achtereenvolgens komen aan de orde: determinatie, terugvalgarantie, het PTA, tijd en planning en begeleiding van de leerling.

3.1 Determinatie

Determinatie is een doorlopend en transparant proces met rollen voor mentor, docenten, leerling en ouders dat erop gericht is dat elke leerling een passende en perspectiefrijke plek in het onderwijs krijgt. Het is essentieel wanneer een school leerlingen meer op maat gemaakte programma's aanbiedt.

Bij leerlingen die in aanmerking willen komen om een vak af te ronden op een hoger niveau kan worden gekeken naar:

- het rapportcijfer en het vereiste eindniveau van het gekozen vak;
- prestaties bij de overige vakken;
- motivatie en willen presteren;
- studiehouding en –vaardigheden (in het bijzonder zelfstandig kunnen werken, grotere hoeveelheden stof aankunnen en plannen).

Met betrekking tot de eerste twee punten zal aan het docententeam van klas twee bij het laatste rapport gevraagd worden of de leerling naar hun mening succesvol kan deelnemen aan een maatwerkprogramma om het vak op een hoger niveau af te sluiten.

De overige twee punten worden in een gesprek met de leerling doorgenomen. Ook de ouders worden hierbij betrokken. In bijlage 1 is een voorbeeld opgenomen van een gespreksformulier dat in dit verband gebruikt kan worden. De mentor kan ervoor kiezen om eerst met de leerling in gesprek te gaan en het formulier vervolgens samen met de ouders in te vullen of gelijk met ouders en leerling in gesprek te gaan.

Het eindadvies ligt bij de mentor, de docent van het betreffende vak en de decaan. Uiteraard worden de adviezen van de overige vakdocenten hierin meegenomen.

3.2 Wel of geen terugvalgarantie

Wettelijk gezien mogen leerlingen maar op één niveau centraal examen doen voor een vak, dus of op het niveau van de eigen leerweg of op een niveau hoger (Eindexamenbesluit, artikel 37a, 2011). Reëel gezien bestaat er een kans dat leerlingen het beoogde niveau niet halen. Dit heeft direct consequenties voor het behalen van het diploma van de leerweg waarin zij zitten en weegt mee bij de keuze voor een van de drie scenario's. Bij scenario 1 loopt de leerling meer risico dan bij scenario 2 en 3 omdat scenario 1 geen terugvaloptie kent. Wanneer het om wat voor reden dan ook niet lukt het vak op een hoger niveau af te ronden, ontvangt de leerling geen diploma voor de betreffende leerweg.

Kiest de school wel voor een terugval optie, dan zijn scenario 2 en 3 meer geschikt. In het voorlaatste jaar doet de leerling in een of meer vakken examen. De ruimte in het vierde leerjaar wordt dan benut om een of meer vakken op een hoger niveau te volgen en af te ronden via een staatsexamen of met een (inter)nationaal certificaat.

3.3 Het PTA

De school stelt jaarlijks voor 1 oktober een programma van toetsing en afsluiting (PTA) vast voor een cohort leerlingen (leerjaar 3 en 4). Het is een juridisch document dat door de school wordt opgestuurd aan de Inspectie. Het PTA wordt ook verstrekt aan de examenkandidaten. Niet iedere leerling hoeft hetzelfde PTA te krijgen, het kan een individueel karakter hebben. In het PTA staat in elk geval aangegeven:

- welke onderdelen van het examenprogramma worden getoetst;
- de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen;
- de wijze waarop het schoolexamen plaatsvindt;
- de tijdvakken waarbinnen de toetsen van het schoolexamen worden aangeboden;
- de herkansingsmogelijkheden;
- hoe het cijfer voor het schoolexamen tot stand komt.

Een eenmaal vastgesteld PTA mag alleen bij hoge uitzondering tussentijds worden gewijzigd (Eindexamenbesluit, artikel 31.2, 2015).

Wanneer een school leerlingen een of meer vakken op een hoger niveau wil laten afronden én ervoor kiest om deze leerlingen de mogelijkheid te bieden om in het voorlaatste jaar centraal examen te doen in verband met terugvalgarantie, zoals in scenario 2 en 3, heeft dit uiteraard consequenties voor het PTA. De lesstof en SE-toetsen voor het betreffende vak worden in dat geval verspreid over één in plaats van twee leerjaren. Een voorbeeld van een PTA dat is gebaseerd op een gecomprimeerd programma voor het vak Engels van een vmbo-tl leerling vindt u in bijlage 2. Kiest de school voor scenario 1, dan kan het PTA van het vak op een hoger niveau ingezet worden.

Uiteraard hebben alle scenario's gevolgen voor de planning en het rooster. Meer hierover in paragraaf 3.4.

Op www.slo.nl/voortgezet/vmbo/schoolexamen/handreikingen staan handreikingen voor alle vakken met informatie over het schrijven van PTA's met voorbeelden.

3.4 Tijd en planning

Het organiseren van maatwerkroutes is een kwestie van goed plannen. Voor de begeleiding van dergelijke trajecten is een overzicht van alle te nemen stappen nodig en voor de leerling is naast het PTA (zie paragraaf 3.3) het rooster een belangrijk aandachtspunt.

Tijdpad voor de drie scenario's

In bijlage 3 staan voorbeeldmatig een overzicht en tijdsplanning van de te nemen stappen bij de drie scenario's. Aan de hand hiervan kan een school de procedure verder uitwerken. In het voorbeeld wordt ervan uitgegaan dat de decaan, de mentor en de vakdocent een rol vervullen bij de begeleiding van de leerling.

Het rooster

In bijlage 4 staat als voorbeeld een rooster van een tl-leerling die het vak Engels op havoniveau wil afronden (scenario 1). Het rooster laat zien dat de leerling (na de herfstvakantie) de lessen Engels die op de havo gegeven worden volgt en de vakken die dan gemist worden zelfstandig inhaalt.

Het is een persoonlijk rooster dat als volgt is opgebouwd: eerst worden de vakken waarbij de leerling aanwezig moet zijn vastgesteld, vervolgens worden de lessen die op het hogere niveau gevolgd gaan worden ingepland. De reguliere lessen die nu nog gevolgd kunnen worden krijgen dan een plaats in het persoonlijke rooster en tot slot worden de uren vastgesteld waarin de leerling zelfstandig werkt aan de vakken die gemist zijn omdat het vak op een hoger niveau gevolgd wordt.

Dit scenario maakt duidelijk dat keuzes consequenties kunnen hebben voor andere docenten. Als een leerling hun vak mist omdat hij bijvoorbeeld in een havoklas meeloopt, moeten zij:

- leermaterialen kiezen of ontwikkelen waarmee de leerling zelfstandig kan werken in de uren die hiervoor in het rooster gepland zijn;
- afspreken waar zij te bereiken zijn in het geval de leerling niet zelfstandig verder kan werken tijdens zelfstudie uren;
- met de leerling afspreken hoe en wanneer contact opgenomen kan worden bij overige vragen.

De mentor heeft minimaal een keer per week een afspraak met de leerling. Het tijdstip van deze wekelijkse afspraak kan variëren. In het voorbeeldrooster staat daarom geen vast contactmoment gepland. Het biedt hiervoor evenwel voldoende ruimte (zie bijlage 4).

3.5 Begeleiding van de leerling

Van docenten die leerlingen begeleiden die een of meer vakken op een hoger niveau willen afronden, wordt verwacht dat zij kunnen differentiëren in inhoud, tempo en niveau.

Naast de vakdocent zijn ook de mentor (en/of teamleider) en de decaan betrokken bij het begeleiden van de leerling die een van de scenario's volgt. Het is daarom belangrijk helder te formuleren welke begeleiding leerlingen nodig hebben en wie welke taken en/of rollen op zich neemt. Het opstellen of herzien van een onderwijsbegeleidingsmodel kan hierbij helpen. In een onderwijsbegeleidingsmodel staan de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden beschreven van degenen die bij een dergelijk traject betrokken zijn.

Op basis van een uitgewerkt model gaat de mentor in gesprek met de leerling, zodat de leerling antwoord heeft op onderstaande vragen:

- Wie ondersteunt mij bij het plannen?
- Wie bewaakt samen met mij de voortgang?
- Bij wie kan ik terecht voor vakinhoudelijke vragen?
- Wanneer kan ik terecht bij de vakdocent?
- Waar staan alle benodigde leermaterialen?
- Wanneer kan ik een toets maken?
- Wie schrijft me in voor de diverse vakonderdelen/examens?

Een voorbeeldmatig ingevuld onderwijsbegeleidingsmodel staat in bijlage 5. In dit voorbeeld wordt uitgegaan van de onderwijsrollen decaan, mentor en vakdocent.

Zie ook:

- Onderwijsbegeleidingsmodel: het Kennemer College te Heemskerk werkt met een onderwijsbegeleidingsmodel waarin drie typen onderwijsrollen onderscheiden worden: vakdocent, coach en werkplekbegeleider (Kwik & Pennewaard, 2014).

Maatwerk: de website <http://opbrengstgerichtmaatwerk.slo.nl> is bedoeld voor docenten in het voortgezet onderwijs die (meer) opbrengstgericht willen werken en zo beter maatwerk willen aan hun leerlingen.

4. De wet: wat moet en wat kan

In dit hoofdstuk zijn de aspecten op een rij gezet die wettelijk gezien een rol spelen als een school leerlingen vakken op een hoger niveau wil aanbieden. Eerst wordt ingegaan op de regels voor het eindexamen, gevolgd door wat dat betekent voor het afronden van een vak (of meerdere vakken) op een hoger niveau. Vervolgens is de kern van de wet modernisering onderwijstijd, die sinds 1 augustus 2015 van kracht is, uiteengezet. Als laatste wordt kort ingegaan op de mogelijkheden die er zijn om de extra inspanningen van leerlingen te verzilveren.

Regels voor eindexamens

Het examen in het voortgezet onderwijs bestaat uit een schoolexamen dat onder verantwoordelijkheid van de school valt en een centraal examen dat wordt vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens. Het cijfer voor een vak wordt voor alle leerwegen bepaald door het gemiddelde cijfer voor het schoolexamen en het centraal examen. De laatste jaren is een nieuwe slaag-/zakregeling van kracht geworden. Bij het examen 2012 gold voor het eerst de regel dat de leerling voor het centraal examen gemiddeld minimaal het cijfer 5,5 moet halen. Vanaf 2013 geldt daarnaast voor havo en vwo dat voor de vakken Engels, Nederlands en wiskunde als eindcijfer niet meer dan één onvoldoende gehaald mag worden en dat die onvoldoende niet lager dan een 5 mag zijn.

Vakken op een hoger niveau

Er mag voor een vak slechts op één niveau centraal examen worden afgelegd. Als een leerling voor een bepaald vak eenmaal de toetsen en examens op een hoger niveau doet, is er geen weg meer terug. Het is niet mogelijk om cijfers die zijn behaald voor een vak op een hoger niveau terug te rekenen naar een lager niveau. Ook kan er geen herkansing plaatsvinden op het lagere niveau.

Het niveau waarop in een vak centraal examen wordt afgelegd is bepaald op het moment dat de school het schoolexamencijfer verstrekt aan DUO. Voor het bepalen van het eindcijfer gelden alle regels (zoals weging en normering) van het overeenkomstige vak op het hogere niveau. Het niveau van het diploma wordt bepaald door de leerweg waarvoor de leerling staat ingeschreven.

Afronden van een vak in het voorlaatste examenjaar

De school kan vmbo-leerlingen uit het derde leerjaar toelaten tot het centraal examen in een of meer vakken. Het schoolexamen in dat vak of die vakken moet zijn afgesloten voor het eerste tijdvak in dat leerjaar. De leerling mag echter niet alle vakken van het eindexamen al in het voorlaatste examenjaar afronden. Voorwaarde is dat er nog minimaal in één vak eindexamen gedaan wordt in het laatste jaar.

Wet modernisering onderwijstijd

Scholen krijgen meer ruimte om zelf, in overleg met de medezeggenschapsraad, de onderwijstijd in te vullen en te spreiden. Daarom is er vanaf 1 augustus 2015 een nieuwe wettelijke urennorm. De nieuwe norm is niet meer per leerjaar, maar geldt voor de hele opleiding. Elke leerling moet een programma kunnen volgen van:

- 3700 uur voor het vmbo;
- 4700 uur voor de havo;
- 5700 uur voor het vwo.

Scholen kunnen zelf kiezen hoe zij hun onderwijsprogramma inrichten. Leerlingen moeten wel minimaal 189 dagen per jaar onderwijs krijgen, met uitzondering van het eindexamenjaar.

Verzilveren van uitdagend onderwijs

Extra vakken en een vak dat op een hoger niveau is afgerond, worden vermeld op de cijferlijst. Daarnaast kunnen extra inspanningen van de leerling worden vermeld in een plus-document. Dit is een persoonlijk document waarop succesvol afgeronde (talent)programma's, stagevaardigheden en specifieke vaardigheden van de leerling staan beschreven. Hoe het plusdocument eruitziet en hoe het tot stand komt bepalen scholen zelf (VO-raad, 2015; Onderwijsraad, 2015).

Zie voor meer informatie de publicatie *Wat moet en wat mag in de bovenbouw vmbo* (Stichting Platforms VMBO, 2009). Deze publicatie kunt u downloaden van <http://www.platformsvmbo.nl/>.

Referenties

Brekelmans, J., Dekker, B., & Wel, van der, J. (2012). Examens in extra vakken en vakken op een hoger niveau. Amsterdam: Regioplan i.o.v. Ministerie van OCW.

Eindexamenbesluit, artikel 37a, 2011. Op 3 november 2015 ontleend aan:
<http://wetten.overheid.nl>.

Kwik, I., & Pennewaard, L. (2014). Van vmbo-tl via mbo versneld naar hbo. Een beschrijving van een van de maatwerkroutes van het Kennemer College in Heemstede. Enschede: SLO.

Ministerie van OCW (2014). Plan van aanpak toptalenten 2014-2018. Den Haag: Ministerie van OCW.

Onderwijsraad (2010). Vroeg of laat. Den Haag: Onderwijsraad.

Onderwijsraad (2015). Maatwerk binnen wettelijke kaders: eindtoetsing als ijkpunt voor het funderend onderwijs. Op 8 december ontleend aan:
<https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2015/maatwerk-binnen-wettelijke-kaders-eindtoetsing-als-ijkpunt-voor-het-funderend-onderwijs/volledig/item7321>

Stichting Platforms VMBO (2009). Wat moet en wat mag in de bovenbouw vmbo. Bunnik: Stichting Platforms Vmbo.

VO-raad. Klaar voor de toekomst VO – Sectorakkoord 2014 – 2017. Op 04 augustus 2015 ontleend aan: <http://www.klaarvoordetoekomstvo.nl/publieksversie/>

VO-raad. Wat moet en wat mag? Doorstroom en stapelen in het vmbo. Belangrijkste wet- en regelgeving op een rij. Op 10 november 2014 ontleend aan: <http://www.platform-tl.nl/over-tl/regelgeving.htm>

VO-raad (2015). Diploma op maat. Ruimte voor talent in het voortgezet onderwijs. Utrecht: VO-raad.

Wet modernisering onderwijstijd (2015). Op 15 september 2015 ontleend aan:
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooltijden-en-onderwijstijd/normen-onderwijstijd/modernisering-normen-onderwijstijd-voortgezet-onderwijs-vo>

Wet modernisering onderwijstijd (2015). Op 15 september 2015 ontleend aan:
https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20150417/publicatie_wet

Bijlage 1: Gespreksformulier determinatie vak afronden op een hoger niveau

Persoonlijke gegevens (vooraf in te vullen door gespreksleider)
Datum: Aanwezig: Naam leerling: Geboortedatum: Uitspraak docententeam: Schoolloopbaan:
Motivatie/ambitie en willen presteren
Wat is je pakketkeuze (sector) voor leerjaar 3/4? Waarom? Heb je al een idee over vervolgopleiding en/of een beroep ? Waarom wil je dit vak afronden op een hoger niveau? Wat vinden je ouders van jouw ambitie?
Studiehouding en –vaardigheden
Hoeveel tijd besteed je nu gemiddeld per dag aan je huiswerk (onderscheid maken tussen huiswerk maken en leren)? ☐ 0 – 1 uur ☐ 1 – 2 uur ☐ meer dan 2 uur Zijn er vakken die je moeilijk vindt en waar je veel tijd aan besteedt? Wat is de reden? Leerstof, werkwijze, interesse, docent? Welke hobby's heb je en hoeveel tijd besteed je hieraan? Is dit goed te combineren met meer uitdaging op school? Kun je hulp krijgen bij je huiswerk? Van wie? Maak je gebruik van een planning of studiewijzer? Ben je zenuwachtig voor een toets? Wat is de oorzaak? Wat vind jij een goed cijfer? Ben jij teleurgesteld als je een minder goed cijfer haalt?

Bijlage 2: Voorbeeldmatig PTA vmbo-tl Engels

Programma van Toetsing en Afsluiting VMBO TL Engels							
Toets	Periode	Examen eenheid	Inhoud	Toetsvorm/tijd	Herkansing	Toetsvorm	Weging
SE 1	1^e periode Leerjaar 3	MVT/K/1 Oriëntatie op leren en werken	Reflectieverslag	Schriftelijk	Nee	schriftelijk	5%
SE 2	2e periode Leerjaar 3	MVT/K/2 Basisvaardigheden	A2 Presentatie	Mondeling 10 min.	Ja, volgens regels examenreglement	mondeling	15%
SE 3	CITO advies datum	MVT/K/5 Luister- en kijkvaardigheid	A2/B1 Cito	Schriftelijk 50 min.	Ja, volgens regels examenreglement	schriftelijk	20%
SE 4	2e periode Leerjaar 3	MVT/K/7 Schrijfvaardigheid MVT/K/3	A2/B1 persoonlijke brief	Schriftelijk 60 min.	Ja, volgens regels examenreglement	schriftelijk	30%
SE 5	3e periode Leerjaar 3	MVT/K/6 Gespreksvaardigheid MVT/K/3	A2- niveau 4 gesprekjes voor het dossier gespreksvaardigheid	Mondeling 30 min.	Nee	mondeling	30%
Berekening cijfer schoolexamen: 100 %							

Bijlage 3: Tijdpad/procedure drie scenario's

Voorbeeld theoretische leerweg	Scenario 1 havo-examen	Scenario 2 tl-examen/ staatsexamen	Scenario 3 tl-examen/ int. certificaat	
Vakdocent signaleert een talent of het talent is al gesignaleerd in de onderbouw	aanvang schooljaar	aanvang schooljaar	aanvang schooljaar	Leerjaar 3
Vakdocent en mentor beoordelen (in samenspraak met betreffende onderbouwdocent) of de leerling: a. over voldoende doorzettingsvermogen en motivatie beschikt; b. zelfstandig grote stukken stof tot zich kan nemen; c. de leerstof op havoniveau vanaf november leerjaar 3 aan zou kunnen (scenario 1); d. de tl-leerstof van leerjaar 3 en 4 in één jaar aan zou kunnen (scenario 2 en 3).	september	september	september	
Mentor bespreekt de drie mogelijkheden met de leerling en vraagt hem dit thuis te bespreken	1 oktober	1 oktober	1 oktober	
Mentor spreekt met zowel de leerling als de ouder(s) en neemt daarbij de werkdruk die het met zich meebrengt	week later	week later	week later	
Leerling geeft zijn beslissing door aan de mentor (eventueel worden afspraken beschreven en ondertekend)	week later	week later	week later	
Leerling start het havo-programma van het betreffende vak (deels in havoklas, deels zelfstandig)	Na herfstvakantie			
Vakdocent neemt contact op met de secretaris van het eindexamen		Na herfstvakantie	Na herfstvakantie	
Secretaris van het eindexamen maakt een aangepast PTA-boekje vmbo-tl voor de betreffende leerling		1 november	1 november	
Het betreffende PTA wordt officieel uitgereikt aan mentor, docent en leerling	Tegelijk met havoklas	week later	week later	
Mentor meldt leerling aan voor het centraal schriftelijk examen tl		Voor 1 februari	Voor 1 februari	
Leerling rond schoolexamen vmbo-tl af		april	april	
Leerling doet centraal examen vmbo-tl		mei	mei	
Leerling start verkort programma havo (scenario 2) of leerstof internationaal certificaat (scenario 3)		na het examen	na het examen	
Mentor meldt leerling aan voor het havo-examen	voor 1 februari			Leerjaar 4
Leerling meldt zich aan voor het havo-staatsexamen		voor 1 januari		
Mentor meldt leerling aan voor een Internationaal Certificaat			diverse data mogelijk	
Leerling doet examen	mei	mei	diverse data mogelijk	

Bijlage 4: Voorbeeldmatig ingevuld rooster tl-leerling leerjaar 4

Rooster vierde jaar, semester 1					
	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
1 ^{ste} uur	CKV2	biologie	muziek	ns2	Engels volgens rooster havoklas
2 ^e uur		Engels volgens rooster havoklas	ns2	ns2	
3 ^e uur			zelfstandig werk 307	biologie	
4 ^e uur		zelfstandig werk 307	Nederlands	wiskunde	Engels volgens rooster havoklas
5 ^e uur	biologie	wiskunde	zelfstandig werk 307	CKV2	
6 ^e uur	biologie	zelfstandig werk 307		ns1	wiskunde
7 ^e uur	Lo	Nederlands			Nederlands
8 ^{ste} uur					

	Vakken in klassenverband waarbij leerling aanwezig moet zijn (mogen nooit vervangen worden door vakken te volgen op de havo)
	Zelfstandig werken in open leeromgeving om de uren in te halen die gemist zijn, omdat Engels op de havo werd gevolgd
	Reguliere lessen in klassenverband
	Volgen van Engelse lessen op de havo

Bijlage 5: Voorbeeldmatig ingevuld onderwijsbegeleidingsmodel

De vakdocent van het vak dat op een hoger niveau aangeboden wordt:	
— geeft les; — adviseert bij determinatie; — signaleert voortgang van de leerling m.b.t. het vak; — past samen met examensecretaris PTA aan; — bespreekt PTA met leerling.	Taken
— is verantwoordelijk voor: - o het PTA; - o maatwerk; - o leermateriaal dat zelfstandig uitgevoerd kan worden; - o passende leermaterialen; - o voorbeeldtoetsen en schoolexamens.	Verantwoordelijkheden
— verwijst leerling door naar mentor bij problemen.	Bevoegdheden
De mentor:	
— bespreekt met de leerling hoe de begeleiding is georganiseerd; — begeleidt leerling persoonlijk (min. 1 x per week gesprek); — signaleert voortgang van de leerling m.b.t. alle vakken; — houdt contact met de docenten die ook betrokken zijn; — onderhoudt contact met de ouders.	Taken
— is verantwoordelijk voor persoonlijke begeleiding; — is verantwoordelijk voor de organisatie omtrent voortgang leerling (inschrijven examens, cursussen etc.).	Verantwoordelijkheden
— verwijst leerling door naar zorg.	Bevoegdheden
De decaan	
— onderhoudt contact met vervolgonderwijs over meerwaarde van het onderwijsprogramma per vak; — organiseert bijeenkomsten voor ouders en leerlingen omtrent de scenario's; — zorgt voor goede documentatie aan leerlingen.	Taken
— Is verantwoordelijk voor het bijhouden en verstrekken van informatie rond de drie scenario's.	Verantwoordelijkheden

SLO heeft als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling een publieke taakstelling in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap. SLO heeft een onafhankelijke, niet-commerciële positie als landelijke kennisinstelling en is dienstbaar aan vele partijen in beleid en praktijk.

Het werk van SLO kenmerkt zich door een wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling). SLO streeft naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs en richt zich daarbij op de sectoren primair onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. De activiteiten van SLO bestrijken in principe alle vakgebieden.

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
E info@slo.nl
www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

 [@slocommunicatie](https://twitter.com/slocommunicatie)

slo